

Překladačské smlouvy

13. 4. 2019

Viktor Košut

Výchozí obecné požadavky

- **Překlad:**

- ✓ **Autorské dílo** chráněné autorským zákonem (§2 odst. 4 autorského zákona)
- ✓ *Předmětem práva autorského je také dílo vzniklé **tvůrčím zpracováním díla jiného, včetně překladu díla do jiného jazyka.***
- ✓ *Tím není dotčeno právo autora zpracovaného nebo přeloženého díla.*

- **Překladatelská smlouva:**

- ✓ Písemná forma (v případě výhradní licence nutnost)
- ✓ Kombinace typové (vzorové) **smlouvy o dílo** (§2586 a násl. OZ) a typové (vzorové) **licenční smlouvy nakladatelské** (§2378 a násl. OZ)
- ✓ Měla by vycházet ze specifických náležitostí typových smluv (viz výše) a v zásadních ohledech by měla respektovat pravidla, kterou jsou základem těchto smluv a která zajišťují oběma stranám relativně vyvážená základní práva obou stran

Licencování práv a povinnosti vydavatele I.

- Licence (nikoliv „převod nebo poskytnutí autorských práv“) by měla být omezena na druhy užití v podobě **rozmnožování a rozšiřování** překladu formou klasické knižní distribuce (problém s **e-knihami** a **audio-knihami**).
- Není-li odměna sjednána (také) formou procentuální odměny (tantiém), měla by být licence poskytnuta na krátkou dobu, ideálně na dobu **maximálně pěti let**.
- Rozsah licence a podmínky, za kterých je licence poskytována, by měla být **předmětem jednání** (nikoliv určena autoritativně či jednostranně).
- Smlouva by neměla obsahovat „poskytnutí všech práv“ bez bližšího vymezení a **druhy užití a rozsah licence by měl být podrobně popsán**.
- Smlouva nesmí zahrnovat poskytnutí práv (druhů užití) týkajících se využívání překladu v budoucnu formou technologií, které nejsou objektivně ke dni podpisu smlouvy známy.

Licencování práv a povinnosti vydavatele II.

- Poskytnutí licence k překladu musí být **v souladu s právními předpisy** a mělo by podléhat **omezením a trvání licence k užití původního díla**.
- Maximální doba trvání licence by v žádném případě neměla být více než **10 let**.
- Smlouva by měla ideálně obsahovat ustanovení následujícího charakteru: *„Zanikne-li licence k užití původního díla, zaniká bez dalšího také licence k užití překladu poskytnutá touto smlouvou s překladatelem“*
- Smlouva by měla obsahovat **povinnost vydavatele překlad vydat**, například: *„Vydavatel je povinen vydat překlad ve lhůtě stanovené touto smlouvou, nejpozději však do dvou let od dokončení a dodání překladu.“*

Osobnostní práva

- **Výhrada autorského práva:**

- ✓ Vydavatel je povinen uvádět autorství k překladu formou uvedení překladatele všude tam, kde bude uveden autor původního díla.
- ✓ „Přeložil“ nebo „Translation“ „© Jméno a příjmení, rok prvního vydání“.
- ✓ Pokud vydavatel poskytne podlicence k užití překladu třetí osobě (např. distributorovi), tato třetí osoba (např. distributor) musí být povinna uvádět autorství k překladu stejně jako vydavatel.

- **Integrita překladu:**

- ✓ Smlouva musí respektovat právo překladatele na nedotknutelnost překladu.
- ✓ Vydavatel nesmí provádět na překladu žádné změny bez schválení překladatelem.
- ✓ Překladatel má právo na ochranu před jakýmkoliv znetvořením, zkomolením nebo jinou změnou překladu, která by byla na újmu dobré pověsti překladatele.

- **Autorská korektura:**

- ✓ Smlouva musí obsahovat právo překladatele na autorskou korekturu před zveřejněním (vydáním) překladu vydavatelem.

Odměna I. – základní paušální odměna

- Odměna (základní paušální odměna plus procentuální – podílová odměna) podléhá vyjednávání s přihlédnutím ke všem relevantním faktorům:
 - ✓ **rozsah** a **obtížnost** překladu
 - ✓ **zkušenosti** překladatele
 - ✓ zda byl překladatelský projekt **iniciován** překladatelem
 - ✓ očekávaná **prodejnost** titulu (bestsellery)
- Základní paušální odměna musí být **spravedlivá**, umožňující překladateli, aby žil slušný život a vytvořil překlad **dobré literární kvality**
- Ačkoliv smlouva může garantovat vyšší paušální částku, bude-li vydání titulu podpořeno **grantem**, i tak musí smlouva zajišťovat **spravedlivou základní paušální odměnu** pro případ, že grant nebude poskytnut.

Odměna II.– podílová odměna a odvozená užití

- Překladatel by měl obdržet spravedlivý podíl ze zisku dosaženého užitím překladu (v jakékoli formě, kterou překlad může mít), a to **ideálně od první prodané rozmnoženiny**.
- Nemá-li být podílová odměna hrazena od počátku (od první prodané rozmnoženiny), resp. je-li ujednána pouze základní paušální odměna bez podílové odměny, měla by být podílová odměna hrazena **po úspěšném prodeji určitého počtu rozmnoženin (např. od 5000 prodaných kusů dále)**.
- Překladatel by měl rovněž obdržet **podíl ze zisků z tzv. odvozených (sekundárních) užití**, jako jsou například e-knihy (50-60%), audioknihy (30-50%), knižní kluby atd., pokud smlouva tyto druhy užití zahrnuje.

Odměna III. – platební podmínky

- Při podpisu smlouvy by měl překladatel obdržet **zálohu** ve výši **nejméně jedné třetiny** základní paušální odměny.
- Zbývající částka (splátka) základní paušální odměny by měla být vyplacena **nejpozději 60 dnů** po doručení překladu vydavateli.
- Ustanovení, které váže zaplacení poslední části (splátky) základní paušální odměny na okamžik vydání překladu, je nepřijatelné.
- Zaplacení poslední části (splátky) základní paušální odměny musí být **přímo spojeno s dokončením nebo akceptací překladu**.
- V případě, že zaplacení poslední části (splátky) je vázáno na akceptaci překladu vydavatelem, musí být taková akceptace vydavatelem provedena nejpozději **do jednoho měsíce** po dodání překladu.

Odměna IV. – práce nad rámec překladu

- Po překladateli nesmí být požadována **žádná práce navíc**.
- Je-li dohodnuto, že překladatel bude vykonávat jinou práci než překlad (např. provádění dalšího výzkumu, sepsání úvodu, glosáře nebo rejstříku), musí být tyto další práce **podrobně specifikovány** a musí být za ně sjednána **zvláštní odměna**.
- Smlouvy někdy obsahují ujednání o různých formách šíření částí překladu nebo celého překladu **bez jakékoliv odměny nebo protiplnění vůči překladateli**, a to z důvodů propagačních s cílem propagace nejen překladu a překladatele, ale také „*obchodních aktivit vydavatele nebo třetích osob*“. Taková ujednání jsou nepřijatelná.

Vyúčtování podílové odměny a kontroly

- Vydavatel musí mít povinnost sdělovat překladateli **pravidelné písemné přehledy** veškerých forem a rozsahu užití prostřednictvím podrobných a transparentních vyúčtování, a to jednou za kalendářní rok nebo jednou za kalendářní pololetí.
- Smlouva by měla obsahovat právo na provedení **kontroly či auditu účetnictví** vydavatele v případě pochybností o správnosti výpočtu podílové odměny.
- Povinnost zasílání vyúčtování musí být **vždy v případě sjednání podílové odměny**.

Akceptace překladu vydavatelem I.

- Vydavatel by **neměl mít právo překladu odmítnout/nepřijmout**, pokud překladatel **řádně splnil své povinnosti** (tj. zadaný překlad řádně dodal v souladu s dohodnutými specifikacemi).
- Smlouva nesmí vydavateli poskytovat možnost odmítnout překlad **z libovolných důvodů nebo z důvodů na straně vydavatele** (např. vydavatel si uvědomí, že při výběru původní knihy učinil chybu nebo proto, že se změnilly okolnosti apod.).
- Strany by se měly dohodnout na vytvoření překladu **ve lhůtě dostatečné** pro to, aby překlad mohl být vytvořen **profesionálním způsobem**.
- Smlouva **nesmí umožňovat**, aby překladatel mohl být v průběhu vytváření překladu žádán o to, aby proces **vytváření překladu urychlil**.

Akceptace překladu vydavatelem II.

- Pokud je překladatel požádán, aby doručil překlad **po částech**, nebo pokud po podpisu smlouvy vydavatel požádá překladatele, aby **odhadl termín dodání překladu**, vydavatel nesmí mít právo odmítnout překlad z důvodu **nedostatku času** na dokončení překladu.
- Pokud smlouva stanoví možnost odmítnout překlad z **„důvodů kvality“**, musí být zároveň stanovena **kritéria a postup posouzení kvality překladu**, přičemž překladatel nesmí mít v takovém případě **povinnost vrátit vydavateli částku** přijatou při podpisu smlouvy.
- Kromě toho musí smlouva stanovit stanovenou a přiměřenou **lhůtu pro akceptaci překladu** vydavatelem (**například 30 dnů**), s uvedením, že pokud překladatel neobdrží písemné prohlášení o odmítnutí překladu vydavatelem v dané lhůtě, **překlad je automaticky považován za přijatý**.

Záruky překladatele a vydavatele

- Překladatel nesmí nikdy ve smlouvě prohlašovat nebo se vydavateli zaručovat, že překlad nezahrnuje jakýkoli **urážlivý nebo závadný obsah** nebo nezahrnuje obsah **porušující zákon** nebo **autorská či osobnostní práva třetích osob**.
- Jedinou přípustnou odpovědností překladatele je prohlášení či garance překladatele, že **překlad vytvořil sám**, že překlad je dílem **originálním** a že **překlad samotný neporušuje autorská práva třetích osob**.
- Překladatel též může učinit prohlášení a garanci, že **nezahrne do překladu žádný urážlivý nebo závadný obsah**, který nebyl obsažen již v díle původním, to však jedině **výměnou za závazek vydavatele** k náhradě škody vzniklé překladateli z titulu všech **nároků vznesených vůči překladateli** z důvodů, že překlad obsahuje cokoliv, co je považováno za **nevhodné nebo urážlivé**.

Závěrečné smluvní desatero

- **Předmět** smlouvy (=překlad nebo i nějaké práce navíc?)
- **Harmonogram** (v jakém časovém horizontu mám dílo dokončit a předat, kdy nejpozději musím dodat první verzi díla, kolik verzí díla musím skutečně vytvořit a dodat?)
- **Ovlivnění podoby díla objednatelem** (do jaké míry mi může objednatel ovlivnit svými připomínkami podobu/vytváření díla? připomínky pouze organizační vs. umělecké)
- **Cena za vytvoření díla a licenční odměna** (kolik dostanu zaplaceného za vytvoření díla a za poskytnutí licenci, odměna je sjednána paušálně nebo mám i nějaká procenta?, odměna musí být rozdělena na část za vytvoření díla a za licenci, pokud je odměna sjednána paušálně nebo není-li sjednáno jinak)
- **Výhradní nebo nevýhradní licence** (licence je sjednána jako výhradní nebo nevýhradní? Budu mít možnost s dílem nakládat i po uzavření smlouvy? Anebo budu mít možnost poskytnout tutéž licenci jiné osobě?)
- **K jakým způsobům/druhům užití poskytuji licenci?** Rozumím zcela všem formulacím ohledně druhů a způsobů užití? Zahrnuje smlouva kromě klasické knižní distribuce i odvozená užití v podobě **e-knihy, audioknih** a podobně? A je k tomu navázána **zvláštní odměna**?
- **V jakém rozsahu poskytuji licenci** (jaký má licence rozsah časový, územní a množstevním eventuálně i účelový, technologický a věcný)
- **Podlicence ano či ne** (může objednatel/nabyvatel licence poskytovat podlicence třetím osobám? Pokud ano, všem nebo jen některým? Budu mít z příjmu dosaženého nabyvatelem já nějaká procenta?)
- **Zásahy do díla** (může mi objednatel zasahovat do dodaného díla? Jakým způsobem do něj může zasahovat, může jej měnit, upravovat, zpracovávat, vkládat či zařazovat do jiných děl, krádit apod.)
- **Sankce a možnosti ukončení** (co mohu dělat v případě, že objednatel neplní, co má, tj. úroky z prodlení a/nebo možnost odstoupit od smlouvy při pozdním placení, možnost odstoupit od smlouvy při nevyužívání výhradní licence nabyvatelem, možnost odstoupení od smlouvy pro změny přesvědčení autora, možnost smluvní pokuty a/nebo odstoupení od smlouvy při porušování rozsahu licence nabyvatelem a/nebo při neoprávněných zásazích do díla)